

سبک زندگی قرآنی

این محرم وصفر است که اسلام را زنده نگه داشته | شماره ۷: شهریور ماه ۱۴۰۰

ماهنامه فرهنگ الکترونیک

در این شماره بخوانید

- تعاون در موجودات زنده و مرز آن با رأی حداکثری
- نقش تعاون در بهبود اقتصاد جوامع
- یاری امام حسین (ع) در عصر حاضر
- میزان معین بارندگی و ذخیره آن در زمین
- عهد و پیمان برای همیاری
- نظر موریس دوکبرا در مورد عاشورا
- معنای تعاون در قرآن

تعاون در موجودات زنده و مرز آن بارأے خدا کثرے

دو سوره نمل و نحل در قرآن کریم، به نام موجوداتی ست که زندگی اجتماعی و تقسیم کار دارند. تحقیق در زندگی آنها، توجه ما را به اهمیتی جلب میکند که قرآن به همکاری و تعاون حتی در پایین ترین سطح از موجودات زنده می دهد.

تقسیم کار در زندگی مورچه ها و زنبورها به خصوص زنبور عسل، به حدی چشمگیر است که گروه های مختلف آنها، از ابتدای خلقت تا انتها فقط یک حرفه مشخص دارند و اولین تظاهر این همه تعاون، ایجاد نظم یا نظام اجتماعی است.

پس در تعاون و همکاری دسته جمعی، هر کس شرح وظیفه ای دارد و از آن تخطی نمی کند. حیوانات به طور غریزی در این تعاون به حدود هم تجاوز نمی کنند. البته این موضوع درباره انسان به گونه دیگری ست که هم می خواهد تعامل و همکاری کند و هم خودخواهی دارد.

برای چه چیزهایی تعاون کنیم؟ خداوند می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا... وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ».

«شما مؤمنان، یکدیگر را در نیکوکاری و تقوایشگی یاری دهید و در گناه و تجاوز به یکدیگر کمک نکنید و از خدا پروا کنید که خداوند سخت کیفر است.» (مائده/۲). این آیه تمام حدود و ثغور تعاون را مشخص می نماید و به نظر میرسد که اصل موضوع به تقوی مربوط است.

آیا صرف تجمع و همدل بودن، انجام هر کاری توجیه می شود یا این که نوع و چگونگی کار هم مهم است؟ متأسفانه در قانون شوراها، مجامع و انجمن ها در اکثر مؤسسات و حتی گروه های آموزشی دانشگاه ها تنها رأی حداکثری ملاک است و توجیه آن هم اشاره به روایت حضرت علی (ع) است: «يَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ» در حالی که کسی نمی پرسد آیا تقوی و حفظ حقوق و ارزش های انسانی و اخلاقی رعایت شده یا نه؟ اگر به شروط آیه اهمیت ندهیم به راحتی حقوقی از عده ای قلیل پایمال شده و به عده ای کثیر بخشیده می شود، صرفاً به دلیل اکثریت آرا. در حالی که در آیه شریفه ملاحظه می کنیم بلافاصله در کنار تعاون، بر و تقوی آمده تا یادآور شود تعاون بین مردمی ست که علاوه بر ایمان دو خصلت مهم دارند:

(۱) جماعت ایشان برای انجام کار نیک است نه گناه و تجاوز به حق دیگران.

(۲) ایشان خودنگه دار هستند از هر آنچه غیر خداست. به قول شهید مطهری: «تقوی، نیرویی ست روحی و مقدس و جماعتی که بتوانند بر حرص، آز و بخل خود مسلط شوند تقوی دارند.» پس ایشان مستحق تعاون اند.

(راضیه تقوی زاد، ۱۴۰۰ش)

نقش تعاون در بهبود اقتصاد جوامع

در سوره مائده، آیه ۲ بیانگر این است که در زمینه مسائل اقتصادی و کمک به رشد و توسعه دنیای اسلام، بیش از همه به همکاری کشورهای اسلامی در همه زمینه‌ها نیاز است. این یکی از شعار الهی است که می‌تواند پایه اساسی برای تشکیل انجمن‌های خیریه و امدادرسانی به فرد و جامعه باشد. جامعه اسلامی باید طوری ساخته شود که نیکوکار، تنها نباشد و این سبک زندگی ما شود. (تفسیر قرآن مهر، رضایی اصفهانی، ج ۵، ص ۳۴) اما مکانیسم دستیابی به چنین سبک زندگی با وجود مدنی بالطبع بودن انسان، که همیشه به دنبال منفعت طلبی خویش بوده، دشوار است. جامعه، موقعیتی است که انسان بتواند سود و منفعت بیشتری از آن کسب کند؛ به طوری که انبیا همیشه خواستند او را به وادی تعادل سوق دهند. در جامعه اسلامی هیچ مخالفتی با جذب منافع به وقت نمی‌شود، به شرطی که میان اعضای این جامعه، پیوستگی و ملایمت باشد و به موقع بتوانند در مقابل دشمن، یک مشت واحد باشند. در جامعه ولایت‌مدار، یک مرکز فرماندهی مقتدر وجود دارد که همه عناصر فعال و با نشاط جامعه را به فعالیت وامی‌دارد و هر کسی را به کار لایق و مطابق با شأن خودش مشغول می‌کند، تا همه نیروها به یک سمت هدایت شوند و منافع جامعه عادلانه تقسیم شود و فاصله طبقات جامعه، کاهش پیدا کند؛ به طوری که گویی یک بدن است که همه اعضای آن برای زنده بودن و مفید بودن عضو دیگر تلاش می‌کند. این همان "تعاون" است که افراد جامعه به دنبال تفوق طلبی و منفعت‌جویی خویش نیستند. اقتصاد جامعه، همان برقراری تعادل میان طبقات مختلف مردم است و این تحقق پیدا نمی‌کند مگر در سایه تعاون و حمایت افراد از یکدیگر و محور چنین جامعه‌ای "ولی" است که می‌داند کجا از تعارض‌ها جلوگیری کند و انباشتگی ثروت در یک طبقه را فرو ریزد تا به طبقات دیگر جامعه جاری شود.

(برداشت از طرح کلی اندیشه اسلامی، امام خامنه‌ای، ص ۴۴۷-۴۴۶)

پیام امام حسین (ع) در عصر حاضر

یک وقتی جوانی نزد امام صادق (ع) آمد و عرض کرد که: «ما دوست داریم امام حسین (ع) را یاری کنیم، چگونه موفق شویم؟» امام فرمودند: «لبیک داعی الله، ان کان لم یجک بدنی عند استغاثک و لسانی عند استنصارک، فقد اجابک قلبی و سمعی و بصری و هوای علی التسلیم». «داعی الله یعنی دعوت کننده به سمت الله و همه اهل بیت در حقیقت دعوت کننده به سوی خوبی‌ها هستند. امام به آن جوان گفت: «اگر تو امروز با بدن خود نمی‌توانی امام حسین (ع) را یاری کنی اما با قلب، فکر و چشم و گوش خود می‌توانی امام حسین را یاری کنی؛ اگر بتوانی حق دیدنی‌ها، شنیدنی‌ها و فکرها را ادا کنی؛ یعنی با چشم خود حق را ببینی و با گوش خود حق را بشنوی و با فکر در مسیر حق قرار بگیری و در گیر خیال‌های شیطانی نباشی.

(امام شناسی، علامه تهرانی، ج ۱، ص ۴۰؛ متن زیارات در بحار الانوار، ج ۹۸ و کامل زیارات)

میزان معین بارندگی و ذخیره آن در زمین

«وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لِقَادِرُونَ» (مؤمنون / ۱۸)

«و از آسمان آبی به اندازه معین فرود آوردیم و آن را در زمین جای دادیم و ما برای از بین بردن آن مسلماً تواناایم»

در آیه شریفه ۱۸ سوره مؤمنون نکات زیادی وجود دارد. با تبخیر آب از سطح زمین، آب به صورت بخار وارد هوا کرده می شود و در آنجا متراکم می گردد و تشکیل ابر می دهد. ابرها توسط باد جا به جا شده و در هر نقطه از سطح زمین آب ابرها توسط بارندگی به سطح زمین بازگردانده می شود. این آب شیرینی که باریده می شود برای موجودات زنده خشکی ها الزامی است؛ چرا که اگر این آب شیرین به خشکی ها باریده نمی شد هیچ موجود زنده ای در خشکی ها دوام نمی آورد؛ پس این بارندگی یکی از نعمت های بی کران خداوند متعال است که باعث زنده ماندن موجودات در خشکی شده است. همچنین در این آیه شریفه اشاره شده است که: «آب از آسمان به مقدار معین فرود آوردیم» تصور کنید اگر بارندگی مقدار معین نداشت و مدام وجود داشت، چه اتفاقی می افتاد و همه جا زیر آب می رفت و موجودات غرق می شدند، که این لطف خداوند متعال به موجودات است و نیز اشاره شده است که: «آب را در زمین جای دادیم» اگر قرار بود آب بارندگی به صورت رودخانه ها همه به دریاها باز می گشت و یا همه آب تبخیر می شد، آب زیادی در اختیار موجودات قرار نمی گرفت؛ اما مقداری آب در زیر زمین نفوذ می کند و حفظ می شود که در مکان هایی این آب به صورت چشمه در سطح زمین ظاهر می شود و در خیلی نقاط دیگر سطح زمین ما می توانیم با حفر چاه و قنات به این آب دسترسی پیدا کنیم تا جهت شرب، کشاورزی و مصارف دیگر استفاده کنیم. بنابراین باید شکر گزار خداوند متعال باشیم که نعمت آب را برای ما نازل فرمود، آن هم با مقداری معین و بعد در زمین جای داد تا از آن استفاده کنیم و در واقع اگر خداوند اراده کند همه این آب فرورفته و از بین می رود.

(دکتر سیستانی پور، ۱۴۰۰ش)

عهد و پیمان برای همیاری

خدایا با تو عهد می بندم که در زمینه های خیر با همگان هم کوشی و همیاری کنم و قضاوت و داوری را به تو واگذارم. در زمینه های "بر" و "تقوا" با همگان تعاون کنم و اختلافات من با دیگران، مانع همیاری در امور خیر نگردد؛ چرا که به ما آموخته ای: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» (مائده / ۲)

موریس دوکبرا

Maurice Dekobra

موریس دوکبرا (نویسنده و روزنامه نگار شهیر فرانسوی)، تحقیقی درباره تاریخ عاشورا و موضوع امام حسین (ع) داشته است. او می گوید:

« اگر مورخان ما حقیقت این روز را می دانستند و درک می کردند که عاشورا چه روزیست، این عزاداری را مجنونانه نمی پنداشتند، زیرا پیروان حسین به واسطه عزاداری حسین می دانند که پستی، زیردستی و استعمار را نباید قبول کنند، چون شعار پیشرو و آقای آنها، تن ندادن به زیر بار ظلم و ستم بود. باید قدری تعمق و بررسی کنیم که در عزاداری حسین چه نکته های دقیق حیات بخشی مطرح می شود. در مجالس عزاداری حسین گفته می شود که حسین (ع) بر سر حفظ شرف و ناموس مردم و بزرگی مقام و مرتبه اسلام، از جان و مال و فرزند گذشت و زیر بار استعمار و ماجراجویی یزید نرفت. پس بیایید ما هم شیوه او را سرمشق قرار داده و از زیردستی استعمارگران خلاصی یابیم و مرگ با عزت را به زندگی با ذلت ترجیح دهیم، زیرا مرگ با عزت و شرافت بهتر از زندگی با ذلت است. ملتی که از گهواره تا گور تعلیماتش چنین است، دارای چنین مقام و مرتبتی است، دارای هر گونه شرافت و افتخاری است، همه سرباز حقیقی عزت و شرافتند. آشنایان به تاریخ، تصدیق خواهند کرد که اصلاح اخلاق و تعلیمات بین المللی جز به وسیله مذهب، نه تنها امروز، بلکه قرن ها در ملل خاورمیانه غیر ممکن است. اگر مسلمانان مذهب را نادیده انگارند و به نام وطن خواهی بخواهند ترقیات سیاسی حاصل کنند، به جای نفع، زیان خواهند برد، زیرا اگر تعلیمات سربازی را با دین توأم سازند سربازان، تا خون در بدن دارند، حاضر نیستند حتی یک وجب از خاک مقدس وطن را تسلیم اجانب نمایند. امروزه اگر استقلالی در مسلمانان مشاهده می شود عامل اصلی آن پیروی از دستورهای قرآن و اسلام است و خواهیم دید روزی را که سلطنت هایی در سایه همین نکته اساسی قوت گیرند و بدین وسیله مسلمانان عالم در سایه اتحاد و اتفاق واقعی مانند صدر اسلام، ممالک مشرق و مغرب عالم را مطیع اوامر خود سازند.» وی ادامه می دهد: «حسین شبیه ترین روحانیون به حضرت مسیح است ولی مصائب او سخت تر و شدیدتر است.»

(امام حسین از دیدگاه ۱۱۴ دانشمند جهان، امیر حسین علیقلی، دکتر زواریان، ۱۴۰۰ش)

معناے تعاون در قرآن

قرآن مجید، تعاون در "اثم" و "عدوان" را نهی و تعاون در برّ و تقوا را مقرر می کند. مفسر المیزان در خصوص این آیه شریفه می نویسد: "معنی آیه واضح است و این دستور اساسی سنت و رویه اسلامی ست و خداوند در کلام خود برّ را به ایمان و احسان در عبادات و معاملات تفسیر فرموده است. "تقوا" عبارت از مراقبت در امر و نهی خداوند است؛ بنابراین برگشت معنی تعاون بر "برّ و تقوی" به اجتماع بر ایمان و عمل صالح، بر اساس تقوا و پرهیزگاری از خداست و این صلاح و تقوای اجتماعی ست. مقابل آن همکاری بر "اثم" یعنی عمل بد است که باعث عقب افتادگی در کارهای یک زندگی سعادت مند می گردد و همچنین تعاون و همکاری بر "عدوان" یعنی تعدی به "حقوق حقه مردم و سلب امان از نفوس، اعراض و اموالشان." (المیزان، ج ۵، ص ۲۵۳)

بیک زندگی قرآن

شما کسبه و تجار محترم در ارزاق عمومی با مردم
مراعات کنید. گران‌فروشی را کنار بگذارید. حس
تعاون پیدا کنید. حس انسانیت پیدا کنید. ضعفا را
مراعات کنید. تخفیف بدهید. از گران‌قیمت کردن
اجناس اجتناب کنید. همه با هم باشید. برادرید شما؛
همه اقشار برادرند؛ همه با هم باشند؛ مراعات هم را
بکنید.

صحیفه امام خمینی؛ جلد ۶؛ صفحه ۲۷۲

صاحب امتیاز: معاونت فرهنگی و دانشجویی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهری

مدیر مسئول: صغری رادان

سر دبیر: معصومه ذبیحی

هیات تحریریه: راضیه تقوی زاد، علی سیستانی پور، علی شهابی، صغری رادان، راضیه زواریان، معصومه ذبیحی

ویراستار: راضیه زواریان

مدیر اجرایی: کانون قرآن و عترت

صفحه آرایی و گرافیک (طراح): محمد انصاریان